

TÜRKİYE İKTİSADİ BÜYÜMESİ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

Tuncer BULUTAY

Bu makalede Türk Ekonomisinin 1950'den itibaren gösterdiği gelişim üzerinde duruyoruz. Çok önemli olan bu konunun etraflı bir şekilde tartışılması gerektiğini düşünüyorum ve ileride bu konuya tekrar döneceğimizi umuyoruz.

Çalışmamız dört kısımdan oluşuyor. İlk kısımda iktisaden gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasında bazı özellikler bakımından fark olup olmadığını araştırıyoruz. Yalnız burada, daha bol veriye sahip olduğumuzda ayrıntılarıyla inceleyeceğimizi umduğumuz bu konuda ulaştığımız sonuçların makalemizin diğer kısımlarıyla pek ilgili olmadıklarını belirtmeden geçmeyelim.

İkinci kısımda sermaye-hasıla oranlarının çeşitli ülkelerdeki değerleri üzerinde duruyor, Türkiye'de bu oranları belirleyen etkenleri ortaya çıkarmaya çalışıyoruz.

Üçüncü kısımda ithalatın, işgücü ve toprak inputlarının, teknolojik gelişmenin Türk iktisadi büyümesinde katkısını gösteren rakamlara ulaşmayı amaçlayan denemeler yer alıyor.

Son kısım vardığımız sonuçların özetlenmesine ayrılıyor.

I

Farklı yapı ve gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerde milli gelirin ve bunu oluşturan önemli öğelerin büyüme hızlarını görmenin yararını düşünerek bunları tablo halinde veriyoruz. Gelişmiş ve az gelişmiş nitelikte onikişer ülkeye ait olan bu hızlar tablolar ekindeki Tablo 1 de gösterilmektedir.

Bu veriler ele alındığında ilk göze çarpan nokta, büyüme hızlarının az gelişmiş ülkeler arasında, gelişmiş ülkelere oranla daha dalgalı bulunmasıdır. Oturmamış, istikrara kavuşmamış ekonomilere sahip bu ülkeler için bu durum olağan karşılanmak gerekir.

Tablonun incelenmesinin koyduğu diğer bir nokta, gayri sâfi hasıladaki büyüme hızı yönünden az gelişmiş ülkelerin geri durumda bulunmaları, buna karşılık, gayri sâfi hasılanın birey başına artışı yönünden gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasında, gelişmişler lehine önemli bir farklılığın gözlenmesidir. Bu da, az gelişmiş ülkelerde nüfusun hızlı artışının bilinen, olağan bir sonucudur.

Söz konusu tablodan yatırımın artış hızının az gelişmiş ülkelerde daha fazla olduğu gözlenmektedir. Fakat bu ülkelerde bu büyüme hızları çok dalgalı bir görünüm içindedirler. Ayrıca, Kore Cumhuriyetindeki çok istisnai düzeyde bulunan yatırım büyüme hızı bir tarafa bırakıldığında, yatırımın artışı yönünden de gelişmiş ülkeler ileri duruma çıkmaktadırlar.

Genel devlet tüketim harcamasında, az gelişmiş ülkelerce gerçekleştirilmiş büyüme hızları gelişmiş ülkelerinkinden daha yüksektir. Yalnız, burada da az gelişmiş ülkelere ait artışlarda dalgalı olma niteliği ile karşılaşılmaktadır.

Tablo 1 de verilen büyüme hızları arasındaki ilişkiler yönünden gelişmişlerle, az gelişmişler arasında farklılık olup olmadığını sınamak amacıyla bağıntı (korelasyon) katsayılarının bulunması yoluna gidilmiştir. Bu çaba sonunda ulaşılan bağıntı katsayılarını aşağıda veriyoruz :

ÇEŞİTLİ BÜYÜME HIZLARI ARASINDA BAĞINTI KATSAYILARI				
	Yurt içi Gayri sâfi milli hasıla toplam büyüme hızı ile özel tüketim harcaması büyüme hızı arasında	Yurt içi gayri sâfi milli hasıla toplam büyüme hızı ile genel devlet tüketim harcaması büyüme hızı arasında	Yurt içi gayri sâfi milli hasıla toplam büyüme hızı ile yurt içi gayri sâfi sabit sermaye teşekkülü büyüme hızı arasında	Yurt içi gayri sâfi milli hasıla toplam büyüme hızı ile mal ve hizmet ihracı büyüme hızı arasında
İktisaden Gelişmiş Ülkeler	0.9066	0.5354	0.6970	0.8326
İktisaden Az Gelişmiş Ülkeler	0.7608	0.3756	0.8172	0.6532

Bu bağıntı katsayılarından, yurt içi gayri sâfi milli hasıla toplam büyüme hızı ile genel devlet tüketim harcaması büyüme hızı arasındaki bağıntıya ait olanları dışında kalanlar, % 95 güven katsayısıyla çift taraflı istatistik testde sinama sınırını aşmaktadırlar. Söz konusu büyüme hızıyla devlet tüketim harcaması artış oranı arasındaki bağıntı katsayılarından iktisaden gelişmiş ülkelere ait olanın (0.5354), % 90 güven katsayısıyla çift taraflı istatistik sinama sınırını aşmasına karşılık, az gelişmiş ülkelere ait bulunan (0.3756) sinama sınırını geçememektedir. Yukarıdaki tabloda gösterilen aynı kavramlar arasındaki bağıntı katsayılarının gelişmiş ve az gelişmiş ülkelere ait olanları arasındaki farklılıklar istatistik sinama işlemine tabi tutulduklarında¹ bu farklılıklar sinama sınırını aşabilme olanağına kavuşmamaktadırlar.

İstatistik açısından söz konusu olan bu son yetersizliğe rağmen var olan farklılıklara dayanarak bir yorum yapmaya olanak varsa şunlar ileri sürülebilir: Devlet tüketim harcamaları ile gerçekleştirilen gelir büyüme hızları arasında fazla bir ilişki yoktur. Bu ilişki azlığı, devlet tüketiminin gelirden sağlanan büyümeden oldukça bağımsız bir gelişim göstermesi, özellikle az gelişmiş ülkelerde belirgin bir nitelik taşımaktadır. Gelir büyüme hızı ile özel tüketim ve ihracat artış oranları arasındaki ilişkiler, az gelişmiş ülkelere oranla gelişmiş ülkelerde daha belirgindirler. Buna karşılık, söz konusu büyüme hızı ile yatırım artış oranı arasındaki bağıntı az gelişmiş ülkelerde, gelişmiş ülkelere oranla daha kuvvetlidir.

Bunlar, tüketim talebinin ve ihracat olanaklarının iktisaden gelişmiş ülkelerin büyümesinde daha önemli olduğu, bir arz ögesi olarak yatırımın az gelişmiş ülkeler kalkınması için daha hayati bulunduğu görüşünü destekler yönde bulgulardır.²

(1) Burada, 0.9066 ile 0.7608, 0.5354 ile 0.3756, 0.6970 ile 0.8172, 0.8326 ile 0.6532 arasındaki farklar sinanmaktadır. Bu sinama işleminde, M. R. Spiegel, Theory and Problems of Statistics, s. 247 de yer alıp bağıntı katsayıları arasındaki farkın testinde kullanılma formülden yararlanılmaktadır.

(2) Burada, bağıntı katsayılarına dayanan çözümlemenin bir yetersizliğine değinmekte yarar vardır. Bu çözümlemeyle ancak sebep sonuç şeklinde olmıyan, büyüme hızı ile tüketim, yatırım ve ihracat artış oranları arasındaki karşılıklı ilişki ortaya çıkarılabilir. Söz konusu bulgular değerlendirilirken bu noktanın önemle gözönünde bulundurulması gerekir.

II

Bilindiği gibi büyüme ve kalkınmada yatırımın, sermayeye yapılan ilavelerin katkısı büyüktür. Bir üretim faktörü olarak sermaye iktisadi gelişmeyi geniş ölçüde etkiler.

Sermayenin bu önemine, yatırımın devamlı artan bir hacimde gerçekleştirilmesine rağmen gelir büyüme hızında bir kararlılık yoktur. Bu durum sermaye-hasıla oranının³ yıldan yıla değişme göstermesine sebep olur. Bu nedenle sermaye-hasıla oranlarının gösterdikleri gelişimi izlemekte yarar vardır.

1. SERMAYE - HASILA ORANI

Farklı gelişmişlik düzeyindeki çeşitli ülkelerdeki sermaye-hasıla oranının aldığı değerleri görmenin yararlı olacağını düşünerek hesaplamamız sonucu olan rakamları Ekteki Tablo 2 de veriyoruz. Tabloda yer alan ülkeler gelişmiş ve az gelişmiş diye ikiye ayrılabilir.

Tablodaki değerler gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler grupları açısından incelendiğinde şunlar ileri sürülebilir: Türkiye, Brezilya, Yunanistan ve Portekizi içeren iktisaden az gelişmişler grubunda sermaye —hasıla oranları, genellikle, gelişmiş ülkelere oranla daha düşüktürler.⁴ Bu, daima umulan yönde bir sonuç değildir.

Tablo 2'nin incelenmesinin ortaya koyduğu beklenen yönde bir sonuç ise, az gelişmiş ülkelerde sermaye-hasıla oranlarının gelişmiş ülkelere oranla daha dalgalı bir gelişim göstermeleridir. Bu

(3) Bu makalede, aksi zikredilmedikçe, sermaye-hasıla oranı yatırım bölü gelirden sağlanan artış anlamına gelecektir. Buna marjinal sermaye hasıla oranı demek daha doğru olurdu. Ama bu notdan sonra, marjinal kelimesini kullanmadan, yalnızca sermaye-hasıla oranıyla yetinmenin sakıncalı olmayacağını düşünüyoruz.

(4) Bu sonucu ileri sürerken Portekiz ve Japonya'nın durumlarına değinmekte yarar vardır. Daha eksik sayıda değerlere sahip olmasına rağmen Portekiz'de toplam yüksek bulunmaktadır. Bu yüksekliğin Portekiz'de sermaye-hasıla oranlarının çok dalgalı bir görünüm içinde bulunmaları nedeniyle ortaya çıktığını düşünerek Portekiz'in bu durumunun ileri sürdüğümüz sonucun geçerliliğini bozmayacağını sanıyoruz. Japonya için elde olunan toplam değer nispeten küçük çıkmasını, bu ülkenin 1950'lerdeki göresel az gelişmişliği ve bir yıla ait değer gözönüne alınmaması yaratıyor olabilir.

husus kullandığımız bir değişme ölçütü⁵ ile açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu ölçütün yüksek değeri değişmenin, dalgalanmanın fazla olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle, söz konusu ölçütün az gelişmiş ülkeler (Türkiye, Brezilya, Yunanistan, Portekiz) için, ortalama 0.3902, gelişmişler için, ortalama 0.2324 değerlerini vermesi⁶ sermaye-hasıla oranlarının iktisaden gelişmemiş ülkelerde daha dalgalı bir gelişim gösterdiklerini kanıtlamaktadır.

Az gelişmiş ülkelerde sermaye-hasıla oranının daha dalgalı olması, oturmamış, istikrara kavuşmamış bu ülkelerde yatırım, gelir ilişkisinin bir kararlılığa kavuşmamasından, dışsal etkilere fazla bağlı olduğu bilinen tarımın bu ekonomilerde önemli bir yer tutmasından ileri gelen olağan bir sonuçtur kanısındayız.

Sermaye-hasıla oranlarının çeşitli ülkelerdeki karşılaştırmalı gelişimleri üzerinde böylece durduktan sonra, şimdi asıl konumuz olan Türkiye'deki durumun incelenmesine geçebiliriz.

2. TÜRKİYE'DE SERMAYE - HASILA ORANI

Türkiye Ekonomisi için hesapladığımız ve Ekteki Tablo 3 de verdiğimiz sermaye-hasıla oranları da, az gelişmiş ülkeler için gözlenen daha düşük ve dalgalı olma niteliklerine sahip bulunmaktadır. Sermaye-hasıla oranındaki bu düşüklük ve oynaklığın, ayrıca, söz konusu oranın 1950-59 ve 1960-69 dönemleri arasındaki farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması için bazı deneme

(5) Bu ölçüt şudur: En büyük değerlerden en küçükler, ikinci büyüklerden ikinci küçükler, üçüncü büyüklerden üçüncü küçükler çıkarılırlar. Çıkan sonuçlar toplanıyor ve bu toplam sermaye-hasıla oranları toplamına oranlanıyor.

(6) Bu ölçütün ülkeler için ayrı ayrı verdiği değerler şunlardır: Türkiye 0.4057, Brezilya 0.2125, Yunanistan 0.4292, Portekiz 0.5134, Fransa 0.3257, Almanya 0.1982, İngiltere 0.1599, Japonya 0.2213, Amerika Birleşik Devletleri 0.2569.

Yalnız burada Japonya ile Birleşik Amerika için söz konusu olan bir duruma önemle değinelim. Bu iki ülkede belirli bir yılda gelir azalmıştır. Biz bunları hesaba katmadık. Oysa bu yıllarda sermaye-hasıla oranının çok yüksek olması gerekirdi. Bunları hesaba katsaydık, Japonya ve Amerika Birleşik Devletlerinde sermaye-hasıla oranları çok dalgalı bir gelişim gösterecekti ve bu durum ileri sürdüğümüz sonucun geçerliliğini bozabilecekti. Biz gelirin azaldığı bu yıllara ait değerleri, bu ülkelerdeki sermaye-hasıla oranlarının genel gelişimine çok aykırı ve bu nedenle çok istisnai bulduğumuz için, hesaplamızda bunları gözönüne almadık. Böylece sakıncalı davranmadığımızı umuyoruz.

ve hesaplamalara giriştik. Sermaye-hasıla oranını etkileyen sebepler üzerindeki bu araştırma sonuçlarını aşağıda belirtiyoruz.

A. Türkiye'de Sermaye-Hasıla Oranlarını Belirleyen Etkenler

Türkiye ekonomisinde sermaye-hasıla oranını etkileyen, bir kısmı açıkça bilinen, diğer bazıları o kadar açıklıkla görünmeyen çeşitli etkenler vardır.

a. Tarımsal Gelirdeki Dalgalanmaların Etkisi

Bilindiği gibi, önemi devamlı olarak azalmakta bulunmasına rağmen tarım Türk Ekonomisinde yüksek bir katkıya sahiptir. Diğer yandan, ekonomimizde tarımın iklim gibi dışsal etkenlere sıkıca bağlılığı da bilinmektedir.

Bu durumun sonucu olarak, Türk Ekonomisinde sermaye-hasıla oranının yıldan yıla farklılık göstermesi olağandır. İşte tarımın özelliğinden ileri gelen bu oynamalardan sermaye-hasıla oranlarını temizlemek amacıyla denemeye girişilmiştir.

Bu deneme işleminde, 1950-1970 yıllarının kapsayan tarımsal gelir verilerine bir trend denklemi uydurulmuştur. Söz konusu trend denklemi

$$y = 18921.18 + 1742.54 X$$

olarak bulunmuştur. Bu denkleme dayanılarak ulaşılmış düzeltilmiş tarımsal gelir rakamlarını, fiili tarımsal gelir değerleri yerine bu düzeltilmiş tarımsal gelir rakamlarının konulmasıyla erişilen düzeltilmiş gayri sâfi milli harcama verilerini ve bu harcama rakamları kullanılarak elde olunmuş sermaye-hasıla oranlarını Ek'deki Tablo 4 de veriyoruz.

1951 - 1969 yıllarına ait sermaye-hasıla oranları toplamı Tablo 3 de 31.7611 olduğu halde, Tablo 4 de 22.9160 dır. Kullanmakta olduğumuz ve 5 numaralı dip notda açıkladığımız değişme ölçüsü, sermaye-hasıla oranları için Tablo 3 den 0.3401 olarak, Tablo 4 den 0.1841 değeriyle elde ediliyorlar.

Bu değerler açıkça göstermektedirler ki, gerçekleşen tarımsal gelir Türk Ekonomisinin sermaye-hasıla oranlarında oynamalara sebep olmaktadır ve tarımsal gelirdeki dalgalanmaların etkisi temizlendiğinde sermaye-hasıla oranlarındaki farklılıklar azalmaktadır.

b. Ekilen Toprak Miktarındaki Artışların Etkisi

Türk Tarımında ekilen toprak miktarında, özellikle 1950-1959 döneminde önemli bir gelişme olmuştur. Sermayeden farklı bir üretim faktörü olan toprağın artışının⁷ gelirden, dolayısıyla sermaye-hasıla oranında etki yaratması olağandır. Bu etkinin de temizlenmesinde yarar vardır.

Ekilen toprak miktarı 1950 düzeyinde kalsaydı tarımsal gelir ne olurdu esasına dayanan bu temizleme işlemi ve bu işlem sonucunda ulaşılan yeni sermaye-hasıla oranları Ekteki Tablo 5 de verilmektedir.

Tablo 5 de gösterilen sermaye-hasıla oranları toplamı 26.2812, bu makalede kullandığımız değişme ölçütü değeri 0.1912 dir. Bu rakamların Tablo 4'e ait aynı nitelikteki değerlerle karşılaştırmaları, ekilen toprak miktarındaki gelişmenin sermaye-hasıla oranındaki farklılıkları azaltmadığını, buna karşılık bu oranların değerlerini arttırdığını ortaya koymaktadır.

c. Fiyat Artışlarındaki Farklılığın Etkisi

Yatırım mallarının fiyat artışı genel fiyat artışlarından farklı bir gelişim gösterebilir. Böyle olduğunda, cari fiyatlara dayanılarak bulunacak sermaye-hasıla oranları gerçek durumu yansıtmazlar.

Bu durumu gözönüne almak amacıyla yatırım fiyat deflasyon indeksinden ve Konjonktür Dairesi Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksinden yararlanma yoluna gittik. Bu indekslerin oranlarına göre Tablo 5 deki sermaye-hasıla oranlarını tekrardan düzenledik. Elde olunan sonuçları ve söz konusu indeksleri Ekteki Tablo 6 da veriyoruz.

Böylece Tablo 6'nın son sütununda yer alan değerler, tarımın ve fiyatlardaki farklı gelişme eğilimlerinin etkilerinden temizlenmiş şekliyle sermaye-hasıla oranlarını gösteriyorlar. Bu değerlerin incelenmesi, bu tablodaki sermaye-hasıla oranlarının, önceki tablolarda verilenlere kıyasla daha az dağınıklık gösterdiklerini ortaya koyuyorlar.⁸ Daha önemli olarak, sermaye-hasıla oranları 1950-

(7) Yeni toprakların tarıma açılması için makine, traktör kullanılması sermaye artışı ile toprak artışının bağıntılı olmasına sebep olur. Biz burada bu tür ilişkileri ihmal ediyoruz.

(8) Tablo 6'daki sermaye-hasıla oranlarına dayanılarak ulaşılan değişme ölçütü değeri 0.1692 dir.

1959 döneminde küçük, 1960-1969 döneminde daha büyük değerler almaktadırlar. Söz konusu dönemlerin her ikisinin de içinde dağınıklık daha da azdır.

Bize önemli görünen sermaye-hasıla oranlarının 1950-1959 döneminde küçük, 1960-1969 döneminde büyük olması olgusunu açıklamak çabamızda bazı değişkenlere başvurduk. Bunlar arasında en önemli etkenler olarak ithalat ve konutları da içeren inşaat sanayii değişkenlerini bulduk.

Şimdi bunlar hakkında açıklamalarda bulunuyoruz.

d. İthalatın ve Konut Yatırımlarının Etkisi

Devalüasyon etkisiyle meydana gelmiş kopukluktan zaman serisini kurtarmak için dolar şeklinde ifade ettiğimiz ithalatı, bunun milli gelir içindeki paylarını ve bunlara dayanılarak elde olunmuş indeksleri Ekteki Tablo 7 de veriyoruz. Yine Ekte yer alan Tablo 8'in dördüncü sütununda, Tablo 6 da verdiğimiz sermaye-hasıla oranlarını, Tablo 7'nin son sütunundaki indekse bölerek elde ettiğimiz değerleri gösteriyoruz. Böylece, Tablo 8'in dördüncü sütununda bulunan değerlerde, ithalatın milli gelir içindeki payında meydana gelmiş oynamaların katkısı söz konusu olmuyor.

Bu bölme işlemi sonucunda 1951-1960, 1960-1969⁹ dönemlerine ait olarak elde ettiğimiz değerler (Tablo 8'deki 4'üncü sütuna dayanılarak elde olunan rakamlar) birbirlerine yakın bulunuyorlar. Nitekim Tablo 6'nın son sütunundan 1960-1969 dönemi toplamı 12.6449, 1951-1960 dönemi toplamı 7.3673 olarak elde edilip, bunların oranı $12.6449/7.3673 = 1.7164$ bulunurken, Tablo 8'in 4'üncü sütunundan 1960-1969 dönemi toplamı 18.4713, 1951-1960 dönemi toplamı 12.9656 olarak bulunuyor ve bunların oranı $18.4713/12.9656 = 1.4246$ değerini veriyor.

İthalat oranlarının bu yakınlaştırıcı etkilerine dayanarak, sermaye-hasıla oranlarının 1950'lerde daha düşük bulunmasının nedenlerinden biri olarak ithalatın milli gelir içindeki payının yüksek oluşunu görüyoruz. Aynı şekilde, ithalatın milli gelir içindeki payının düşmesi ise 1960'larda sermaye-hasıla oranının yüksek değer almasının sebeplerinden biri oluyor. Nitekim, Tablo 7'nin 6'

(9) 1951-1969 süresinde 19 yıla ait değer vardır. Bu süreyi iki döneme ayırdığımızda, her iki dönemde de eşit sayıda, 10 ar yıl bulunabilmesi için 1960 yılını hem birinci döneme, hem de ikinci döneme dahil ediyoruz.

ncı sütunundan kolaylıkla hesaplanabileceği gibi, sabit fiyatlarla, dolar olarak ithalatın milli gelir içindeki payı, ortalama değeriyle, 1950-1959 döneminde 0.03126, 1960-1969 döneminde 0.02495 dir.

Özel kesim konut yatırımlarının da aynı yönde etki yarattıkları görülüyor. Ekteki Tablo 8 de özel kesim konut yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranları veriliyor. Bu tablonun son sütununda, ithalat oranlarından temizlenmiş sermaye-hasıla oranlarının (Tablo 8, sütun 4'deki değerler) söz konusu konut yatırımları oranları indeksine göre yeniden düzenlenmesi ile ulaşılan değerler yer alıyor.

Bu işlem 1951-1960 ve 1960-1969 dönemlerine ait değerler toplamalarının birbirlerine daha da yakınlaşmalarına sebep oluyor. Nitekim, Tablo 8'in son sütunundan 1951-1960 dönemine ait toplam 19.8314, 1960-1969 dönemine ait toplam ise 22.8496 olarak elde ediliyor. Bunların oranı, $22.8496/19.8314 = 1.1522$ rakamını veriyor.¹⁰

Böylece, 1950'lerde sermaye-hasıla oranlarının daha düşük değerlerle ortaya çıkmalarının önemli nedenlerinden biri de bu yıllarda konut yatırımlarının tüm yatırımlar içinde daha fazla bir ağırlığa sahip olmalarıdır. Bu ağırlığı 1960'larda azalması (1950'lerde ortalama 0.2542 den 1960'larda ortalama 0.2002'ye düşmesi) bu dönemde sermaye-hasıla oranlarının artmasına sebep olmuştur.

İthalatın ve konutların da içeren inşaatın sermaye-hasıla oranlarını önemli ölçüde etkileme özellikleri Türk Ekonomisine ait diğer verilerle de kanıtlanabilmektedir. Ekteki Tablo 9'da, 1950-1959, 1960-1969 dönemleri için ekonominin çeşitli kesimlerindeki büyüme hızlarını veriyoruz. Bu verilerin incelenmesinden şu sonuçlar çıkarılabilir: Büyüme hızlarını 1950'lerde, 1960'lara oranla, genellikle, daha yüksek ve daha dalgalıdır. Gelişme hızlarında bir dönemde diğerine meydana gelen değişimler her kesim için aynı olmamıştır.

Büyüme hızlarının 1950'lerde daha büyük ve daha dalgalı oluşlarını bu dönemde tarımın önemli bir gelişme göstermesine ve özel-

(10) D.İ.E., Türkiye Milli Gelir Bültenlerinin milli gelir zincirleme indeksine ait tablolarından, ulaştırma gelirinin 1952, 1959 yıllarında istisnai büyüklükte bir artış hızına sahip olduğu, 1964 yılında en düşük bir gelişme oranıyla arttığı gözlenebilir. Aynı tablolardan mali müesseseler gelirinin 1951 yılında en büyük artış hızına sahip olduğu, en düşük gelişmeyi 1961, 1964 yıllarında gösterdiği anlaşılır. Bunların yarattıkları etkiler temizlendiğinde söz konusu iki döneme ait toplamlar birbirlerine daha da yaklaşırlar.

likle 1950-1955 yıllarında olmak üzere ithalatın gelir içindeki payının yüksek bulunmasına bağlıyoruz. İthalatın fazlalığı, ona rakip olarak gelişen imalat sanayiinin¹¹ büyümesini engellemiş, onun büyüme hızları yönünden lider durum almasına olanak bırakmıştır. Buna karşılık 1960'larda ithalatın gelir içindeki payının azalması sanayii lider kesim haline getirmiş, tarımın artış hızı da azalınca çeşitli sektörlerdeki büyüme hızları daha dengeli ve birbirine paralel bir düzeye kavuşmuştur.¹²

Gelişme hızlarında bir dönemden diğerine nasıl bir değişme meydana geldiğini ortaya koyabilmek için, bu yönden çeşitli kesimlerdeki durumları gösteren Sh. 147'deki tabloyu veriyoruz.

Bu tablonun incelenmesinden anlaşılacağı üzere, tarım bir tarafa bırakıldığında,¹³ 1950-1959 döneminden 1960-1969 dönemine geçildiğinde büyüme hızlarında en büyük düşüş gözlenen kesimler İnşaat, Mesken ve Ulaştırma sektörleridir.

O halde, tarım bir tarafa bırakıldığında, buradaki çözümlerimizden şu sonuçları çıkarabiliriz: İthalatın büyümeye katkısı 1950-1959 döneminde daha fazla, 1960-1969 döneminde daha azdır. İthalata rakip olarak gelişen imalat sanayiinin —dolayısıyla sanayii— 1950'lerin büyümesine katkısı nisbeten az, 1960'ların gelişmesine etkisi daha fazladır. Sistematik etkisini belirgenlikle ortaya çıkaramadığımız ulaştırma bir tarafa bırakıldığında, 1950'lerden 1960'lara geçilirken büyüme hızından en fazla kayba uğrayan kesim konutları da içeren inşaat sektörüdür.

Ekteki Tablo 10 da bazı kesimlerdeki çalışan nüfus ve verimlilik rakamlarını veriyoruz. Bu tablonun incelenmesinin ortaya koyduğu üzere, tarım bir tarafa bırakıldığında, çalışan nüfus başına gelirin (verimliliğin) en düşük olduğu kesim imalat sanayii sektörüdür. Buna karşılık, inşaat sektöründe verimlilik yüksektir.¹⁴ Bu

(11) Bu görüş için, Tuncer Bulutay, Ekonometrik Bir Deneme, s. 133'e bakılabilir.

(12) Burada, biraz aşağıda üzerinde daha ayrıntılı olarak duracağımız bir noktaya değinelim. Türk Ekonomisinde, tarım bir tarafa bırakıldığında çalışan nüfus başına gelirin en düşük olduğu kesim imalat sanayii dir.

(13) Tarımdaki dalgalanmaların sermaye-hasıla oranları üzerindeki etkilerini görmüş olduğumuz için böyle davranmanın bir sakıncası yoktur.

(14) Burada ticaret, banka, sigortacılık ve ulaştırma kesimlerini gözönüne almayışımızın iki nedeni var: İlk neden bunların bir kısmının milli gelir içindeki paylarının nisbeten küçük olmasıdır. Asıl önemli neden ise bu kesimlerin, tarım, sanayi, inşaat, ithalat ve ihracata bağlı olarak gelişim göstermeleridir.

TABLO 9 DA YER ALAN ÇEŞİTLİ KESİMLERDEKİ 1960-1969 DÖNEMİ İNDEKS DEĞERLERİNİN
1950-1959 DÖNEMİ İNDEKS DEĞERLERİNE ORANLARI

	Tarım	Sanayi	İnşaat	Ticaret ve Mali Müesseseler	Ulaştırma	Serbest meslek	Mesken Gelirleri	Devlet Hizmetleri
Cari Fiyatlarla	0.4445	0.4945	0.3425	0.6715	0.4719	0.5176	0.4122	0.7911
1948, 1961 Üretim Amilleri Fiyatlarına Göre	0.7834	1.1802	0.8747	0.9683	0.7216	0.8830	0.7079	1.0306
Konjonktür İndeksi- ne Göre Düzeltilmiş Şekliyle	0.7141	0.7945	0.5503	1.0788	0.7582	0.8316	0.6622	1.2710

olguları bir önceki paragrafta ileri sürdüğümüz sonuçlarla birlikte gözönüne aldığımızda şunları belirtebiliriz: Sermaye hasıla oranlarının 1950-1959 döneminde küçük çıkmasında, bu dönemde ekonomide ithalatın ve inşaatın fazla ağırlık taşımasının katkısı vardır. Bu ağırlığın azaldığı, verimliliğin düşük olduğu imalat sanayiinin¹⁵ katkısının arttığı 1960-1969 döneminde sermaye-hasıla oranlarının değerleri yükselmiştir.

Sermaye-hasıla oranlarının incelendiği bu kısımda ulaştığımız sonuçları şöylece özetleyebiliriz: Türk Ekonomisinde sermaye-hasıla oranları 1950'lerde, 1960'lara oranla daha küçük olmuşlardır. Bu durum, 1950'lerde, özellikle bu dönemin ilk yıllarında tarımda hızlı bir gelişme sağlanmış olmasından, büyük kârların oluşumuna olanak hazırlayan ithalatın nisbi bolluğundan, yine büyük kârlar yaratan konut yatırımlarını uyaran talebin göresel fazlalığından ileri gelmiştir. Böyle olduğu için de, sermaye-hasıla oranının 1950'lerdeki bu elverişli görünümüne rağmen Türk Ekonomisinin 1960'larda daha sıhhatli bir gelişim düzeyine kavuştuğunu söyleyebiliriz. Yalnız bu dönem için de, katkısının arttığını belirttiğimiz imalat sanayinin montajcı niteliğine önemli bir sakınca olarak değinmekte yarar vardır. Derinliğine inceleme yapmadığımız için bu son nokta üzerinde şimdilik daha fazla durmuyoruz.

III

Bu kısımda Türk iktisadî büyümesinde dış ticaret açığının, toprak ve işgücünün, teknolojik gelişmenin katkıları üzerinde kaba denemelere girişiyoruz.

1. DIŞ TİCARET AÇIĞININ BÜYÜMEYE KATKISI

Makalemizin ikinci kısmında ithalattaki gelişmelerin Türk İktisadi gelişmesinde önemli etkiler yarattığı sonucuna varmıştık. Türk Ekonomisinde ithalatın gelişmesinde dış yardım ve borçların önemli bir yer tutukları da bilinmektedir. Bu nedenle, çeşitli dö-

(15) Tarım bir tarafa bırakıldığında verimliliğin imalat sanayiinde en düşük bir değerde olması, bu kavramın (verimliliğin) açıklamaya yöneldiği durumu yansıtmakta ne kadar yetersiz kaldığını kanıtlamaktadır. Piyasa koşullarının elverişliliği nedeniyle aşırı kâr yaratılmasına olanak sağlayan alanlar en verimli kesimler gibi görünmektedirler. Oysa bu kesimlerin, kavramdan anlaşılması gerekli anlamda en verimli oldukları çok şüphelidir.

nemlerde dış ticaret açığının büyüme ne katkı yarattığını rakam olarak ortaya çıkarmak amacıyla bir denemeye girişmekte yarar vardır. Şimdi böyle bir denemenin sonuçlarını açıklamaya çalışıyoruz.

Tablo 5 de yer alan tekrardan düzeltilmiş gayri sâfi milli harcamalar verilerinin sabit fiyatlara indirgenmiş değerleriyle cari fiyatlara dolar olarak ithalat arasında ilişki aradık. Sonuç,

$$y = - 557.13 + 35.1642 X \\ (4.9800)$$

olarak bulundu. $R^2 = 0.7344$ değeriyle ortaya çıktığı bu ilişkide y, gayri sâfi milli harcamayı, X dolar olarak ithalatı ifade etmektedirler.¹⁶

Sakıncası olmasına rağmen, istatistik yönünden anlamlı çıkan bu ilişkiye dayanarak söz konusu milli harcamaların ithalat tarafından, yukarıki denkleme belirlendiğini varsayarsak, dış ticaret açığının katkısı hakkında bir sonuca varabiliriz.

Bu varsayıma dayanan, dolayısıyla kaba bir hesaplama¹⁷ niteliğinde olan denememiz bizi şu sonuca ulaştırdı: 1950-1953 döneminde dış ticaret açığının Türk iktisadi büyümesine katkısı 0.4628 olduğu halde, 1954-1969 döneminde bu katkı 0.2685 dir. Dış ticaret açığının söz konusu katkısı 1950-1959 döneminde 0.5087, 1960-1969 döneminde 0.2448 olarak belirmektedir.

(16) İktisat teorisinde genel olarak ithalatı *geliri* belirlemesi üzerinde durulur. Bizim buradaki denkleminizde *bu ilişki* tersine çevrilmiştir. Geliri ithalat belirlemektedir. Ekonomimizin niteliği gözönünde bulundurulduğunda bizim bu davranışlarımızın çok daha doğru ve anlamlı olduğu sonucuna varılır.

Burada ithalatla gelir arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmasının kullandığımız gayri sâfi milli harcama rakamlarının düzeltilmiş olmasından ileri geldiğine de değinelim.

(17) Bu hesaplama şöyledir: Yukarıda verdiğimiz denkleme göre milli harcama (y) değerleri elde olunuyor. Sonra x yerine herbir dolar olarak ihracat değerleri konularak yeni milli harcama rakamlarına ulaşıyor. Yeni milli harcama serisindeki 1953 rakamından 1950 rakamı çıkarılıyor. Bulunan değer, söz konusu denkleme göre bulunmuş ilk milli harcama serisindeki 1953 yılı rakamından 1950 yılı değeri çıkarılmak suretiyle ulaşılan rakama oranlanıyor. Bulunan oran (0.5372) ihracatın büyümedeki katkısı olarak alınıyor. Böylece $1 - 0.5372 = 0.4628$ dış ticaret açığının büyüme katkı kabul ediliyor. 1954-1969, 1950-1959, 1960-1969 dönemleri için de benzer şekilde hareket olunuyor.

Bu değerler, özellikle ilk yıllarında olmak üzere 1950'lerde, dış yardım ve krediler aracılığıyla, ihracat olanaklarının üstünde gerçekleştirilmiş ithalatın Türk iktisadi büyümesine önemli ölçülerde katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadırlar. Bu katkı 1960'larda çok daha az olmaktadır.

2. TOPRAK VE İŞGÜCÜNÜN BÜYÜMEYE KATKISI

Yukarda da belirtildiği gibi Türk Tarımında 1950'den itibaren ekilen toprak miktarında bir gelişme olmuştur. Bu gelişmenin tarımsal gelir artışına sebep olması olağandır.

Bu katkının rakam olarak değerini ortaya çıkarmak amacıyla da bir denemeye giriştik. Bu denemede izlediğimiz yol şu oldu: Ekteki Tablo 5 de ekilen toprak indeksine göre düzeltilmiş tarımsal gelir verilmektedir. Tablo 5'in 4'üncü sütununda gösterilen bu değerler, ekilen toprak miktarı 1950 düzeyinde kalsaydı tarımsal gelirin hangi rakamlara ulaşacağını ifade ederler. Aynı yöntem ve aynı veriler kullanılarak, ekilen toprak miktarının 1954 ve 1960 seviyesinde sabit kalması halinde tarımsal gelirin vereceği değerler bulunabilir. Bunlardan elde edeceğimiz artış miktarlarını, Ekteki Tablo 4 de yer alan tarımsal gelir verilerinden sağlayacağımız artış miktarlarına oranladığımızda topraktaki gelişmenin etkisinden temizlenmiş tarımsal gelir artış oranına ulaşırız. Bundan toprak artışının katkısına erişmek kolaydır. Yalnız, burada tabii, tarıma yeni açılan toprakların eskiler kalitesinde olduğu varsayılıyor.

Bu şekilde hareket edince ekilen toprak miktarındaki artışın tarımsal gelire katkısını 1950-1953 dönemi için 0.2964, 1954-1969 dönemi için 0.2718, 1950-1959 dönemi için 0.3667, 1960-1969 dönemi için 0.1723 olarak buluyoruz. Bu rakamlar toprak artışının tarımsal gelire etkisinin 1950'lerde daha fazla olduğunu ortaya koyuyorlar.

İşgücünün iktisadi büyüme katkısı hakkında kaba bir ölçü elde etme çabamızda da benzer bir hareket tarzı izledik. Bu denemede yararlandığımız veriler Ekteki Tablo 11 in son iki sütununda veriyoruz. Söz konusu tablonun son sütununda kullandığımız 1950 yılına ait çalışan nüfus başına gayri sâfi milli harcama rakamını ilerde ayrıntılarıyla yararlanacağımız Ekteki Tablo 14'den alıyoruz. Aşağıda vereceğimiz 1954-1969 dönemi değerine ulaşmak için 654.26 T.L. yerine 1233.2 T.L. ni, 1960-1969 dönemi rakamına erişmek için 1332.6 T.L. ni kullanıyoruz. Bu rakamlar, sırasıyla,

1954 ve 1960 yıllarına ait çalışan nüfus başına sâfi milli harcama verilerini ifade ediyorlar ve Ekteki Tablo 14'ün ilk sütunundan alınıyorlar.

Bu şekilde hareket edince işgücünün büyümeye katkısını 1950-1953 dönemi için 0.0507, 1954-1969 dönemi için 0.1792, 1950-1959 dönemi için 0.0987, 1960-1969 dönemi için 0.1248 olarak bulduk. Bu değerlere dayanılarak işgücü miktarındaki artışın Türk iktisadi büyümesinde fazla önemli olmadığı yorumlaması yapılabilir.

3. TEKNOLOJİK GELİŞMENİN BÜYÜMEYE KATKISI

Son olarak teknolojik gelişmenin Türk iktisadi büyümesindeki katkısı üzerinde kaba bir denemeye giriştik. Bu deneme işleminde R. M. Solow'un bir makalesinde¹⁸ izlediği yöntemi kullandık.

Bu yöntemi uygulayabilmek üzere kâr ve ücret payı rakamlarına ihtiyacımız vardı. Bunları çeşitli kesimler için elde etme çabasına giriştik. Bu çaba sonucunda ulaştığımız ücret payı rakamlarını Ekteki Tablo 12 ve Tablo 13 de veriyoruz. Önceki çalışmalarımızda¹⁹ bu konuda elde ettiğimiz bulguları doğrular yönde olan bu paylara dayanarak ve bunların vergiden önceki değerlere göre elde olduklarını hatırlayarak, kâr payını 0.55 olarak kullanmakta fazla sakınca olmadığını düşündük.

Bu payı, Tablo 11 de gösterilen çalışan nüfus başına sermaye stokunu, çalışan nüfus başına gayri sâfi milli harcamaları²⁰ ve bunlara dayanarak yaptığımız teknolojik gelişmenin büyümeye katkısı konusundaki hesaplamalarımızı Ekteki Tablo 14 de veriyoruz.

Bu tablodan 1950-1969 döneminde teknolojik gelişmenin katkısını çıkarmada şöyle bir yol izliyoruz: Tablo 14'ün, 1969 yılına ait çalışan nüfus başına gayri sâfi milli harcama rakamını (2.0233)

(18) R. M. Solow, «Technical Change and the Aggregate Production Function» A. Sen (Ed.), Growth Economics, Selected Readings, S. 401-419.

(19) Tuncer Bulutay, Hasan Ersel, Türkiye Milli Gelirinin İller, İmalat Sanayii Gelirinin Ücret ve Kâr Arasında Bölünüşü Üzerine Bir Deneme, S.B.F. Dergisi, Cilt XXIV Sayı 4, s. 245-266, özellikle Tablo VI, VII, VIII. Tuncer Bulutay, Türk Toplumsal Hayatında İktisadi ve Siyasal Gelişmeler, S.B.F. Dergisi, Cilt XXV, Sayı: 3, S. 79-119, özellikle s. 99 ve Tablo 14 A ve 14 B.

(20) Kullanılan gayri sâfi milli harcama rakamları tekrardan düzeltilmiş oldukları için bunlarda tarımsal gelirdeki oynamaların ve toprak miktarındaki artışın etkisi yoktur.

alıyoruz. Bunu Tablo 14'ün A₁ sütununun son değeri olan 1.7095'e bölüyoruz. Çıkan değerden (1.1836), 1950 yılına ait verimlilik rakamını (0.6543) çıkarıyoruz. Erişilen değeri (0.5293), $2.0233 - 0.6543 = 1.3690$ 'a oranlıyoruz. Bulunan 0.3866 oranı inputlara izafe edilecek gelişme payını, $1 - 0.3866 = 0.6134$ teknolojik gelişmenin katkısını gösteriyorlar. 1950-1953, 1954-1969 dönemleri için de aynı yol izleniyor.

1950-1969 döneminde teknolojik gelişmenin katkısının oldukça önemli olduğu görülüyor.²¹ Fakat bu katkı kendisini büyük ağırlıkla 1950-1953 döneminde duyuruyor. Nitekim teknolojik gelişmenin katkısı 1950-1953 döneminde 0.8253, 1954-1969 döneminde 0.0777 olarak bulunuyor. Bu rakamlardan, 1950-1953 istisnai dönemi bir tarafa bırakıldığında teknolojik gelişmenin Türk Ekonomisine fazla etki yaratmadığı sonucu çıkarılabiliyor. Yalnız, tabii, kullandığımız yöntemin sınırlıklarını daima gözönünde bulundurmak gere-

IV

Bu makalede ulaştığımız sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz: Tarımın yıldan yıla dalgalı bir gelişim içinde bulunması olayını bir tarafa bırakırsak ekilen toprak miktarındaki artışın Türk iktisadi gelişmesindeki katkısı 1950'lerde, 1960'lara oranla daha fazla olmuştur. Ama bu etki tümüyle pek önemli değildir. Ayrıca, gelecekte ekilen toprak miktarlarını önemli ölçülerde artırmak olanakları sınırlı bulunduğu göre ilerki yıllardaki iktisadi gelişmede toprak inputundan fazla bir katkı beklememek gerekir.

İşgücü miktarındaki gelişmelerin iktisadi gelişmeye katkısı pek önemli olmamıştır. Gelecekte de bu durumun değişmesi pek olasılıklı görünmektedir.

Teknolojik gelişmenin büyümeye katkısı 1950-1953 dönemi dışında önemli değildir. 1950-1953 döneminde gözlenen hızlı teknolojik gelişme de, bu yıllara ait olarak istatistik veri toplamda düşülen hataların sonucu değilse, ithalatın ve piyasa koşullarının yarattığı aşırı kâr olanaklarının verimliliği artırıyor görünmelerinden ileri geliyor olabilir.

(21) Milli Prodüktivite Merkezinin Nisan 1971 de düzenlediği bir seminere sunduğumuz tebliğde, 1950-1962 döneminde Türk İmalât Sanayiinde teknolojik gelişmenin katkısını 0.47 olarak bulmuştuk. Bu çalışmada da izlediğimiz yöntem aynı idi.

Dış yardımın ölçüsü olarak alınabilecek dış ticaret açığının iktisadi büyümeye, özellikle 1950'lerde önemli bir katkısı olmuştur.

Türk Ekonomisinde 1950'lerin, sermaye-hasıla oranı yönünden elverişli durumda bulunmalarına rağmen, sıhhatli bir iktisadi yapı taşıdıkları çok şüphelidir. Yatırımın, dolayısıyla sermayenin ağırlığının arttığı 1960'lar, sermaye-hasıla oranının yükselmesine rağmen daha sıhhatli bir yapıdadırlar. Bu durum geniş ölçüde imalât sanayiinin gelişmesinden ileri gelmektedir. Ama burada da bu sanayiın montajcı niteliği üzerinde önemli bir sakınca olarak durmak gerekir.

26 Ekim 1971

E K
TABLOLAR İÇİN
BAZI AÇIKLAMALAR
VE
TABLOLAR

TABLolar İÇİN BAZI AçIKLAMALAR

TABLO 6 İÇİN

Tablo 6 da kullanılan yatırım fiyat deflasyon indeksi verilerinden 1950-1965 yıllarına ait olanlar, Doç. Dr. Uğur Korum, Ekonometrik Modeller ve Türk Ekonomisi için Bir Deneme, S.B.F. Yayınları, s. 162 B den alınmışlardır. Söz konusu indeksin 1966-1968 arası değerleri, aynı serinin devamıdır ve Devlet Planlama Teşkilatı kaynaklarından çıkarılmışlardır. Devlet Planlama Teşkilatı, son yıllarda, yatırım deflasyon İndeksinin hesaplanmasında ithal vergilerini de göz önüne almak yoluna gitmiştir. Bu nedenle kullandığımız serinin 1969 değerini D.P.T. den sağlayamadık. Bu tabloda kullandığımız 1969 değerine, D.P.T. nin ithal vergilerini de içeren indeksinde 1968 den 1969'a gözlenen artış oranını Tablo 6'nın 1968 değerine uygulayarak ulaştık. Bu verileri ve bilgileri bize sağlayan Doç. Dr. Uğur Koruma teşekkür ederiz.

Konjonktür Dairesi Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi 1950-1959 değerleri, D.İ.E., 1959 İstatistik Yıllığı, s. 375 den, 1960 yılı değeri, D.İ.E., 1963 Türkiye İstatistik Yıllığı, s. 311 den, 1961-1965 verileri, D.İ.E., Türkiye İstatistik Yıllığı 1968, s. 402 den, 1966-1969 değerleri, D.İ.E., Aylık İstatistik Bülteni, 1971, I-IV, s. 18 den alınmışlardır.

TABLO 7 İÇİN

Tablo 7 de yer alan dolar olarak ithalat değerlerinin 1950-1962 dönemine ait olanlarını, Tuncer Bulutay, Ekonometrik Bir Deneme, s. 200 den, 1963-1968 dönemine ait bulunanlarını, United Nations, Monthly Bulletin of Statistics, March 1971, s. 112 den, 1969 yılına ait olanlarını, D.İ.E., Aylık İstatistik Bülteni 1971, I-IV, s. 46 dan (dolara çevirerek) aldık.

Aynı tablodaki, Amerikan Toptan Eşya İndeksinin 1950-1962 değerleri Tuncer Bulutay, Ad. Ge. Es., 200 den, 1963 rakamı, United Nations, Monthly Bulletin of Statistics, February 1967, s. 144

den, 1964-1965 değerleri United Nations, Monthly Bulletin of Statistics, March 1971, s. 158 den alınmışlardır.

Söz konusu tablounun milli gelir rakamları üretim amilleri fiyatlarıyla sâfi milli hasılayı (milli geliri) ifade ederler. Bunun sabit fiyatlara dönüştürülmesinde Konjonktür Dairesi Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi kullanılmıştır.

TABLO 11 İÇİN

Tablo 11 de yer alan sermaye stoku verilerinden 1950-1962 dönemine ait olanları, Tuncer Bulutay, Ekonometrik Bir Deneme, s. 192 den alınmışlardır. 1963-1969 dönemine ait sermaye stoku rakamlarına, Tuncer Bulutay, Ad. Ge. Es., s. 190 da belirtilen yöntem uygulanarak ulaşılmıştır.

Tablo 11'in çalışan nüfus rakamlarından 1950-1960 dönemine ait olanlar Tuncer Bulutay, Ad. Ge. Es., s. 194 den alınmışlardır. Aynı verilerin 1961-1969 değerleri şöyle bulunmuştur: D.İ.E. nin Türkiye İstatistik Yıllığı, 1968, adlı yayınının s. 154'ünden 1965 yılında toplam işgücü miktarı 13557860 olarak bulunur. Bunun 1965 yılındaki Türkiye nüfusuna (31391421) oranı 0.432 değerini verir. Aynı oran 1960 yılında 0.468 dir. $0.468 - 0.432 = 0.036/5 = 0.0072$ değeri, 1960 yılına ait orandan her yıl düşülerek 1961-1969 yılları için oranlar elde olunur. Bu oranlar, D.İ.E.'nin Türkiye Milli Geliri Bültenlerinden sağlanan Türkiye Nüfusu toplamalarına uygulanarak çalışan nüfus miktarlarına erişilir. Tablo 11 de yer alan çalışan nüfus rakamlarının 1961-1969 dönemi değerlerine bu yol izlenerek ulaşılmıştır.

Tablo 11'in son sütununun hesaplanmasında kullanılan 654.26 T.L. değeri, 1950 yılına ait çalışan nüfus başına tekrardan düzeltilmiş gayri sâfi milli harcama rakamıdır (Bakınız Tablo 14, sütun 2, ilk rakam).

TABLO 12 VE TABLO 13 İÇİN

Bu tablolardaki paylara ulaşmak için aşağıda belirtilen aşamalardan geçilmiştir :

1955, 1960, 1965 yıllarına ait nüfus sayımlarından çeşitli kesimlerdeki çalışan nüfus miktarları elde olunabilir. Bunlar Tablo 10 da verilen değerlerdir. Yalnız Tablo 12 ve Tablo 13 için hesaplama yapılırken, Tablo 10'daki ticaret, banka, sigorta kesimine ait verilerden banka ve sigortalar çalışanları düşülmüştür.

1955, 1960 yılları için çeşitli kesimlerde işveren ve kendi hesabına çalışan durumda olan kişilerin miktarları bulunabilir. Bunlar, D.İ.E. İstatistik Yıllığı, 1960-1962, s. 82, 83 den sağlanabilirler. Ticaret kesimi içinden banka ve sigortalara ait olanlar çıkarılırlar.

Her kesimin işveren ve kendi hesabına çalışanlarının o kesimin tüm çalışanları içindeki oranlarının 1960 yılındaki değerleri, 1965 yılı için de geçerli varsayılarak 1965 yılında çeşitli kesimlerde işveren ve kendi hesabına çalışanlar miktarlarına ulaşılabilir.

1955, 1960, 1965 yıllarında çeşitli kesimlerdeki işveren ve kendi hesabına çalışanlar miktarları böylece belli olduğuna göre, bunlardan işvereni ya da her ikisini içermeyen çalışanlar rakamlarına erişmek kolaydır. Bu suretle çeşitli kesimlerde işverenleri, ikinci olarak da hem işverenleri hem de kendi hesabına çalışanları dışarda bırakan çalışanlar rakamları bulunur.

Bu iki çeşit çalışan rakamları ayrı ayrı olmak üzere çeşitli kesimlerde işçi sigortalılarına tabi işçi sayısına oranlanırlar. Böylece, 1955, 1960, 1965 yıllarına ait oranlar elde olunur.

Çeşitli kesimlerde işçi sigortalılarına tabi işçi miktarları, 1955-1962 dönemi için, D.İ.E., İstatistik Yıllığı, 1960-1962, s. 349-351 den, 1963-1967 dönemi için, D.İ.E., Türkiye İstatistik Yıllığı 1968, s. 158, 159 dan, 1968 yılı için 1968 Sosyal Sigortalar Kurumu İstatistik Yıllığı, s. 37-39 dan, 1969 yılı için, aynı yayın, 1969, s. 37-39 dan sağlanabilirler.

1955, 1960, 1965 yıllarına dayanılarak elde edilen, hemen yukarıda belirttiğimiz oranların artış ve azalış durumlarına göre ara yıllar doldurulur. Böylece her yıl için bir oran elde edilmiş olur.

Bu oranlar, söz konusu sigortalı işçilerin yıllık ücretleri toplamaları ile çarpılarak çeşitli kesimlerde toplam ücret miktarlarına ulaşılır.

Çeşitli kesimlerdeki sigortalı işçilerin yıllık ücretleri toplamalarını gösteren veriler, 1955-1962 dönemi için, D.İ.E., İstatistik Yıllığı, 1960-1962, s. 349-351 den, 1963-1965 dönemi için, D.İ.E., Türkiye İstatistik Yıllığı, 1964/1965, s. 322-327 den, 1966-1969 dönemi için, Sosyal Sigortalar Kurumu İstatistik Yıllıkları, 1966, 1967, 1968, 1969, s. 37-39 dan sağlanabilirler.

Son paragraftan önceki paragrafta sözü edilen toplam ücret miktarları, D.İ.E.'nin Türkiye Milli Geliri Bültenlerinden sağlanan,

ait oldukları kesim gelirlerine oranlanınca Tablo 12 ve Tablo 13 deki paylar ortaya çıkmış olurlar.

Bu hareket şekliyle, sigortalı olmayan işçilerin de sigortalı işçiler kadar ücret aldıklarını varsaymış oluyoruz. Bu varsayım, Tablo 12 ve Tablo 13 de verilen ücret paylarının gerçek paylardan daha büyük olmalarına sebep olabilir. Diğer yandan, Tablo 12 ve Tablo 13 deki ücretler ve gelir vergiden önceki kavramlar oldukları için, daha az vergi ödemesi gereken ücretlerin net payları söz konusu tablolar da görülenlerden daha fazla bulunabilir.

TABLÖLAR

TABLO 1

PIYASA FİYATLARIYLA REEL YURT İÇİ GAYRİ SÂFİ HASILASININ, TÜKETİMİN, YATIRIMIN VE İHRACATIN ORTALAMA YILLIK BÜYÜME HIZLARI (%)

Ülkeler	Dönem (Yıllar)	Yurt içi gayri sâfi hasıla		Özel Tüketim Harcaması	Genel Devlet Tüketim Harcaması	Yurtiçi Gayri Sâfi Sabit Sermaye Teşekkülü	Mal ve Hizmet İhracı
		Toplam	Birey Başına				
Kanada	1960-67	5.7	3.8	5.1	4.0	7.2	9.0
Amerika Birleşik Devletleri	1960-67	5.1	3.6	4.9	5.5	5.3	6.4
Japonya	1960-67	9.7	8.6	8.9	7.1	10.5	15.7
Avusturalya	1960-67	4.8	2.8	4.4	7.5	6.8	6.0
Fransa	1960-67	5.1	3.8	5.3	3.6	8.0	7.0
B. Almanya	1960-67	4.3	3.1	4.7	5.3	4.8	8.4
İtalya	1960-67	4.9	4.1	5.3	4.1	2.2	12.3
Hollanda	1960-67	4.8	3.4	5.8	3.3	7.2	7.0
Avusturya	1960-67	4.2	3.6	4.7	3.2	4.9	7.3
Norveç	1960-67	5.2	4.4	3.8	6.2	6.8	8.7
İsveç	1960-67	4.7	4.0	4.3	5.6	6.2	6.4
İngiltere	1960-67	3.2	2.4	2.9	2.8	5.5	3.2
Toplam		61.7	47.6	60.1	58.2	75.4	97.4
Panama	1960-67	8.3	4.9	7.1	8.3	13.0	10.9
Gana	1960-67	2.5	- 0.1	- 0.1	10.8	- 0.1	2.0
Tunus	1960-67	4.0	1.6	2.5	3.9	8.4	3.4
Arjantin	1960-67	2.9	1.3	3.3	1.1	- 1.5	5.5
Brezilya	1960-66	4.1	1.1	5.9	- 0.6	- 2.8	1.5
Şili	1960-67	5.0	2.4	5.1	4.4	3.8	5.7
Peru	1960-67	6.1	2.9	8.0	7.3	8.6	3.4
Seylan	1960-67	3.9	1.4	3.0	2.8	1.3	1.3
İran	1960-67	7.7	4.8	5.3	13.2	11.2	10.0
Filipinler	1960-67	4.7	1.3	4.0	7.4	10.7	11.4
Pakistan	1960-66	5.7	3.6	5.3	12.4	13.6	3.4
Kore Cumhuriyeti	1960-67	7.9	5.1	6.1	3.8	20.3	27.7
Toplam		62.8	30.3	55.5	74.8	86.5	86.2

KAYNAK : UNITED NATIONS, YEARBOOK OF NATIONAL ACCOUNTS STATISTICS, 1968, VOLUME II. INTERNATIONAL TABLES, S. 101-104. Pakistana ait veriler, aynı yayım, 1967. S. 805 den alınmıştır.

TABLO 2

TÜRKİYE'DE VE SEÇİLMİŞ BAZI ÜLKELERDE GAYRİ SÂFİ YATIRIM BÖLÜ GAYRİ SÂFİ MİLLİ HARCAMADAKİ YILLIK ARTIŞLAR (CARİ FİYATLARLA)

Yıllar	Türkiye	Brezilya	Yunanistan	Portekiz	Fransa	Batı Almanya	İngiltere	Japonya	Amerika Birleşik Devletleri
1951	0.6112	—	0.9459	—	0.8500	1.2387	0.8832	0.9360	1.2909
1952	0.7711	1.3060	10.9883	—	1.0128	1.7661	3.0075	1.5061	2.9084
1953	0.8456	0.8740	0.4697	5.9406	9.4800	3.8332	1.9603	1.3876	3.0560
1954	7.0666	0.5821	0.9647	12.9560	3.3377	3.4385	2.7146	3.2080	Gelir Azalmış
1955	0.7545	0.7627	1.1191	2.1009	2.2290	1.8004	1.9588	3.0682	2.1855
1956	1.1020	0.6551	1.0732	1.9894	1.7596	2.7436	2.7011	1.7162	3.5159
1957	0.6404	0.7366	0.7439	1.3495	1.3574	2.1598	2.2420	1.3395	2.7060
1958	0.6090	0.7120	3.1034	10.7778	1.5772	3.3377	4.0652	Gelir Azalmış	7.1963
1959	0.6470	0.5726	4.5106	2.4091	2.9029	2.9293	2.7390	2.3424	2.2382
1960	2.3415	0.6342	2.2975	1.7361	2.0000	2.2789	2.2079	1.8286	5.3025
1961	2.6462	0.5631	2.1890	1.4835	2.6429	2.7081	3.1273	1.7585	5.4586
1962	1.1795	0.4287	4.5161	12.5455	1.8329	2.8726	3.8331	3.7101	2.2927
1963	1.0764	0.3910	2.3966	2.2535	1.9367	4.3917	2.7985	2.5513	3.3389
1964	2.9501	0.3001	1.6335	2.3056	2.2349	3.0390	1.9257	2.2782	2.6601
1965	2.2516	0.2933	1.7102	1.6518	4.1061	2.7669	3.0482	4.3777	2.2144
1966	1.0593	0.4043	2.9398	2.4253	2.8093	5.9463	1.6776	2.4787	2.0462
TOPLAM	26.5520	9.2158	41.6015	61.9246	42.0694	47.2508	40.8900	34.4871	48.4106

KAYNAK : 1950-1956 Değerleri (Portekizde 1953-1956 Değerleri) için, United Nations, Yearbook of National Accounts Statistics, 1957, S. 76, 81, 87, 134, 188, 220, 227 den yararlanılmıştır. Brezilyanın 1951-1956 değerleri için aynı yayın 1958 sf. 27 deki veriler kullanılmıştır. 1957-1966 değerleri için, aynı yayın, 1967, S. 71, 219, 238, 258, 370, 555, 697, 712 den yararlanılmıştır. Türkiye değerleri aşağıdaki Tablo 3 den alınmışlardır.

TABLO 3

TÜRKİYEDE MARJİNAL SERMAYE - HASILA ORANLARI				
Yıllar	Gayri Sâfi Yatırım (cari fiyatlarla) Milyon T.L.	Gayri Sâfi Milli Harcamalar (cari fiyatlarla) Milyon T.L.	Gayri Sâfi Milli Harcamadaki Yıllık Artışlar (cari fiyatlarla) Milyon T.L.	Gayri Safi Yatırım Bölü Gayri Sâfi Milli Harcamadaki Yıllık Artışlar (cari fiyatlarla)
1950	1064.1	10459	—	—
1951	1254.8	12512	2053	0.6112
1952	1803.6	14851	2339	0.7711
1953	2039.7	17263	2412	0.8456
1954	2473.3	17613	350	7.0666
1955	3034.5	21635	4022	0.7545
1956	3365.6	24689	3054	1.1020
1957	3905.5	30788	6099	0.6404
1958	4903.9	38841	8053	0.6090
1959	6690.9	49182	10341	0.6470
1960	7516.2	52392	3210	2.3415
1961	7843.4	55356	2964	2.6462
1962	8712.6	62743	7387	1.1795
1963	10076.9	72105	9362	1.0764
1964	10567.3	75687	3582	2.9501
1965	11746.8	80904	5217	2.2516
1966	15153.1	95209	14305	1.0593
1967	17262.4	105157	9948	1.7353
1968	20430.6	116858	11701	1.7461
1969	23374.1	130387	13529	1.7277

Not: Gayri safi yatırım, gayri safi yurt içi sabit sermaye teşekkülünü ifade eder. Gayri safi milli harcamalar, özel tüketim harcamaları, kamu tüketim harcamaları ve gayri safi yurt içi sabit sermaye teşekkülü kalemleri toplamından oluşur.

KAYNAK: D.İ.E., Türkiye Milli Geliri Bültenleri

TABLO 4

TÜRKİYEDE, DÜZELTİLMİŞ TARIMSAL GELİRE GÖRE MARJİNAL SERMAYE HASILA ORANLARI

Yıllar	Düzeltilmiş Tarımsal gelir (cari fiyatlarla) Milyon T.L.	Düzeltilmiş Gayri Sâfi Milli Harcamalar (cari fiyatlarla) Milyon T.L.	Düzeltilmiş Gayri Sâfi Milli Harcamadaki Yıllık Artışlar (cari fiyatlarla) Milyon T.L.	Gayri Sâfi Yatırım Bölü Düzeltilmiş Gayri Sâfi Milli Harcamadaki Yıllık Artışlar (cari fiyatlarla)
1950	1495.78	7482.78	—	—
1951	3238.32	10186.42	2703.64	0.4641
1952	4980.86	13638.56	3452.14	0.5225
1953	6723.40	16751.70	3113.14	0.6552
1954	8465.94	20151.74	3400.04	0.7274
1955	10208.48	24205.28	4053.54	0.7486
1956	11951.02	27543.72	3338.44	1.0081
1957	13693.56	32476.66	4932.94	0.7917
1958	15436.10	38132.70	5656.04	0.8670
1959	17178.64	47865.64	9732.94	0.6874
1960	18921.18	52075.08	4209.44	1.7856
1961	20663.72	56971.72	4896.64	1.6018
1962	22406.26	63370.46	6398.74	1.3616
1963	24148.80	71111.30	7740.84	1.3018
1964	25891.34	75778.24	4666.94	2.2643
1965	27633.88	83103.48	7325.24	1.6036
1966	29376.42	94424.52	11320.68	1.3385
1967	31118.96	104921.26	10496.74	1.6445
1968	32861.50	116727.20	11805.94	1.7305
1969	34604.04	129628.34	12901.14	1.8118
1970	36346.58	—	—	—

NOT: Düzeltilmiş tarımsal gelir, 1950-1970 yıllarını kapsayan tarımsal gelir zaman serisine dayanılarak, hesaplanmış $y = 18921.18 + 1742.54 X$ denklemine göre bulunmuştur.

TABLO 5

**TÜRKİYE'DE TEKRARDAN DÜZELTİLMİŞ TARIMSAL GELİRE GÖRE
MARJİNAL SERMAYE HASILA ORANLARI**

Yıllar	Ekilen Tarla- lar Artı Bağ- lar ve Bahçeler (bin hektar)	Ekilen Tarla- lar Artı Bağ- lar ve Bahçeler İndeksi	Bir Önceki Sütündeki Eki- len Toprak İn- deksine Göre Tekrardan Dü- zeltilmiş Şek- liyle Düzeltil- miş Tarımsal Gelir (cari fi- yatlarla) Milyon T.L.	Bir Önceki Sütündeki Tekrardan Dü- zeltilmiş Ta- rımsal Gelire Göre Tekrar- dan Düzeltil- miş Gayri Sa- fi Milli Har- camalar (Ca- ri Fiyatlarla) Milyon T.L.	Tekrardan Dü- zeltilmiş Gay- ri Sâfi Milli Harcamadaki Yıllık Artış- lar (Cari Fi- yatlarla) Milyon T.L.	Gayri Safî Ya- tırım Bölü Tekrardan Dü- zeltilmiş Gay- ri Sâfi Milli Harcamadaki Yıllık Artış- lar (Cari Fi- yatlarla)
1950	11334	100.00	1495.78	7482.78	—	—
1951	12165	107.33	3017.16	9965.26	2482.48	0.5055
1952	13441	118.59	4200.07	12857.77	2892.51	0.6235
1953	14728	129.95	5173.84	15202.14	2344.37	0.8700
1954	14968	132.06	6410.68	18096.48	2894.34	0.8545
1955	16015	141.30	7224.69	21221.49	3125.01	0.9710
1956	16432	144.98	8243.22	23835.92	2614.43	1.2873
1957	16301	143.82	9521.32	28304.42	4468.50	0.8740
1958	16683	147.19	10487.19	33183.49	4879.07	1.0051
1959	17038	150.33	11427.29	42114.29	8930.80	0.7492
1960	17365	153.21	12349.83	45503.73	3389.44	2.2175
1961	17267	152.35	13563.32	49871.32	4367.59	1.7958
1962	17368	153.24	14621.68	55585.88	5714.56	1.5246
1963	17483	154.25	15655.62	62618.12	7032.24	1.4330
1964	17616	155.43	16657.88	66544.78	3926.66	2.6912
1965	17599	155.28	17796.16	73265.76	6720.98	1.7478
1966	17838	157.38	18665.92	83714.02	10448.26	1.4503
1967	17927	158.17	19674.38	93476.68	9762.66	1.7682
1968	18376	162.13	20268.61	104134.31	10657.63	1.9170
1969	18836	166.19	20821.97	115846.27	11711.96	1.9957

NOT: İkinci ve üçüncü sütündeki 1969 yılı değerlerine, 1967 den 1968 e gözlenen büyüme hızı 1968 değerlerine uygulanarak ulaşılmıştır.

KAYNAK: Ekilen tarlalar ve bağlar, bahçeler verileri, Türkiye İstatistik Yıllığı, 1968 (Ek Yayın), s. 39 dan alınmışlardır.

TABLO 6

**TÜRKİYE'DE, FİYAT ARTIŞLARINDAKİ FARKLILIĞA GÖRE DÜZELTİLMİŞ
MARJİNAL SERMAYE HASILA ORANLARI**

Yıllar	Yatırım Fiyat Deflasyon İndeksi 1950 = 100	Konjonktür Dai- resi Toptan Eş- ya Fiatları Ge- nel İndeksi 1950 = 100	Konjonktür Dai- resi Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi Bölü Ya- tırım Fiyat Def- lasyon İndeksi	Bir Önceki Sü- tundaki İndeks- ler Oranı Çarpı tablo 5 deki Gay- ri Sâfi Yatırım Bölü Tekrardan Düzeltilmiş Gay- ri Sâfi Milli Har- camadaki Yıllık Artışlar (cari fiyatlarla)
1950	100.00	100.00	1.0000	—
1951	107.64	106.19	0.9865	0.4987
1952	124.20	107.22	0.8633	0.5383
1953	121.71	110.31	0.9063	0.7885
1954	153.67	121.65	0.7916	0.6764
1955	181.07	130.93	0.7231	0.7021
1956	217.39	152.58	0.7019	0.9036
1957	236.57	180.41	0.7626	0.6665
1958	301.58	208.25	0.6905	0.6940
1959	401.87	249.48	0.6208	0.4651
1960	406.48	262.89	0.6467	1.4341
1961	415.11	270.10	0.6507	1.1685
1962	436.70	285.57	0.6539	0.9969
1963	444.21	297.94	0.6707	0.9611
1964	458.45	295.88	0.6454	1.7369
1965	472.85	320.62	0.6781	1.1852
1966	491.78	341.24	0.6939	1.0064
1967	508.47	368.04	0.7238	1.2798
1968	526.28	384.54	0.7307	1.4008
1969	552.26	408.25	0.7392	1.4752

TABLO 7

TÜRK EKONOMİSİNDE İTHALATIN MİLLİ GELİR İÇİNDEKİ YERİ

Yıllar	Dolar Olarak İthalât (Cari Fiyatlarla) Milyon \$	Amerikan Toptan Eşya İndeksi 1950=100	Dolar Olarak İthalât (Sabit Fiyatlarla) Milyon \$	Milli Gelir (Sabit Fiyatlarla) Milyon T.L.	İthalât Bölü Milli Gelir (Sabit Fiyatlarla)	İndeks Olarak İthalât Bölü Milli Gelir (Sabit Fiyatlarla)
1950	286	100.00	286.00	8964.20	0.0319	189.89
1951	402	110.10	365.12	10070.44	0.0363	216.07
1952	556	107.07	519.29	11587.48	0.0448	266.67
1953	533	106.06	502.55	13322.82	0.0377	224.40
1954	478	106.06	450.69	12153.72	0.0371	220.83
1955	498	107.07	465.12	13915.60	0.0334	198.81
1956	407	110.10	369.66	13892.32	0.0266	158.33
1957	397	114.14	347.82	14757.05	0.0236	140.48
1958	315	115.15	273.56	16265.59	0.0168	100.00
1959	470	115.15	408.16	16745.95	0.0244	145.24
1960	468	115.15	406.43	16873.48	0.0241	143.45
1961	510	115.15	442.90	17229.69	0.0257	152.98
1962	622	115.15	540.17	18228.49	0.0296	176.19
1963	691	115.15	600.09	20000.47	0.0300	178.57
1964	542	115.15	470.69	21587.81	0.0218	129.76
1965	577	117.68	490.31	21389.96	0.0229	136.31
1966	725	121.62	596.12	23514.30	0.0254	151.19
1967	691	121.82	567.23	23962.10	0.0237	141.07
1968	770	124.85	616.74	25236.65	0.0244	145.24
1969	754	129.80	580.89	26565.39	0.0219	130.36

TABLO 8

Yıllar	Özel Kesim Konut Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Oranı (Cari Fiyatlarla)	İndeks Olarak Özel Kesim Konut Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Oranı (Cari Fiyatlarla)	Tablo 6 Daki Gayri Sâfi Yatırım Bölü Tekrardan Düzeltmiş Gayri Sâfi Milli Harcamadaki Yıllık Artışlar İle Tablo 7 nin Son Sütündeki İndeks Olarak İthalat Bölü Milli Gelirin Çarpımı Bölü 100	Bir Önceki Sü-tundati Değ-erin Üçüncü Sütunda Yer Alan Konut Yatırımları Oranları İndeks Değerleriyle Çarpımı Bölü 100
1950	0.2578	159.23	—	—
1951	0.2282	140.95	1.0775	1.5187
1952	0.2257	139.41	1.4355	2.0012
1953	0.2278	140.70	1.7694	2.4895
1954	0.2864	176.90	1.4937	2.6424
1955	0.3011	185.98	1.3958	2.5959
1956	0.2731	168.68	1.4307	2.4133
1957	0.2648	163.56	0.9363	1.5314
1958	0.2589	159.91	0.6940	1.1098
1959	0.2179	134.59	0.6755	0.9092
1960	0.2062	127.36	2.0572	2.6200
1961	0.2017	124.58	1.7876	2.2270
1962	0.1963	121.25	1.7564	2.1296
1963	0.1619	100.00	1.7162	1.7162
1964	0.1916	118.34	2.2538	2.6671
1965	0.2195	135.58	1.6155	2.1903
1966	0.1973	121.87	1.5216	1.8544
1967	0.2050	126.62	1.8054	2.2860
1968	0.1972	121.80	2.0345	2.4780
1969	0.2257	139.41	1.9231	2.6810

KAYNAK: Özel kesim konut yatırımları, D.İ.E, Türkiye Milli Geliri Bültenlerinden alınmışlardır

TABLO 9

EKONOMİNİN ÇEŞİTLİ KESİMLERİNDE (SEKTÖRLERİNDE) BÜYÜME HIZLARI

Kesimler	1950-1959 DÖNEMİNDE			1960-1969 DÖNEMİNDE		
	Cari Fiyatlarla 1950=100	1948 Üretim Amilleri Fiyat- larıyla 1950=100	Konjonktür Dairesi Top- tan Eşya Fi- yatlarına Gö- re Düzeltil- miş Sabit Fi- yatlarla 1950=100	Cari Fiyatlar- la 1960=100	1961 Üretim Amilleri Fi- yatlarıyla 1961=100	Konjonktür Dairesi Top- tan Eşya Fi- yatlarına Gö- re Düzeltil- miş Sabit Fi- yatlarla 1960=100
Tarım	413.57	160.78	165.77	183.82	125.95	118.37
Sanayi (madencilik + imalat sanayii + Elektrik, Havagazı, Su)	601.85	173.09	241.24	297.64	204.28	191.67
Madencilik	710.69	173.31	284.87	Veri Bulamadık	Veri Bulamadık	—
İmalat Sanayii	587.71	167.98	235.57	Veri Bulamadık	Veri Bulamadık	—
İnşaat Sanayii	830.04	215.81	332.71	284.33	188.77	183.10
Ticaret ve Mali Müesseseler	406.01	192.37	162.74	272.62	186.27	175.56
Ulaştırma	587.84	251.55	235.63	277.42	181.52	178.65
Serbest meslekler ve hizmetler	536.89	202.48	215.20	277.89	178.79	178.95
Mesken gelirleri	643.54	260.55	257.95	265.25	184.44	170.81
Devlet hizmetleri	382.97	174.73	153.51	302.98	180.08	195.11

KAYNAK : D.İ.E, Türkiye Milli Geliri Toplam Harcamaları ve Yatırımları, 1938, 1948-1968, S. 10, 11; 1938, 1948-1970, S. 10, 11.

TABLO 10

EKONOMİNİN ÇEŞİTLİ KESİMLERİNDE NÜFUS SAYIMLARINA GÖRE 15 VE DAHA YUKARI YAŞLARDAKİ ÇALIŞAN (FAAL) NÜFUS, ÇALIŞAN NÜFUS BAŞINA GELİR, İNDEKS OLARAK ÇALIŞAN NÜFUS BAŞINA GELİRİN ARTIŞ HIZI

Yıllar		Tarım	Madencilik (İstihraç Sanayii)	İmalât Sanayii	İnşaat Sanayii	Ticaret, Banka, Sigorta	Ulaştırma (Nakliyat, Ambarla- ma, Muha- berat)
1955	Çalışan Nüfus (Kişi)	9446102	62645	726522	200204	340997	189766
	Çalışan nüfus başına gelir T.L.	808.61	3622.00	3141.13	5306.09	8516.50	6552.81
	Çalışan nüfus başına gelirin indeks olarak değeri	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
1960	Çalışan Nüfus (Kişi)	9737489	77329	884659	290084	403764	246839
	Çalışan nüfus başına gelir T.L.	1975.67	9203.53	6690.83	10022.27	12027.82	12270.75
	Çalışan nüfus başına gelirin indeks olarak değeri 1955=100	244.33	254.10	213.01	188.88	141.23	187.26
1965	Çalışan Nüfus (Kişi)	9750269	86620	960950	351147	392074	286618
	Çalışan nüfus başına gelir T.L.	2608.58	12465.94	10681.41	12740.82	19902.88	17930.14
	Çalışan nüfus başına gelirin indeks olarak değeri 1955=100	322.60	344.17	340.05	240.12	233.70	273.63

KAYNAK : Çalışan Nüfus Rakamları, D.İ.E., İstatistik Yıllığı, 1960-62, S. 81 den ve D.İ.E., Türkiye İstatistik Yıllığı 1968, S. 154, 155 den Alınmıştır. Gelir Verileri, Türkiye Milli Geliri, Toplam Harcamaları ve Yatırımları, 1938, 1948-1970, S. 10, 11 den alınmıştır. Ticaret, Banka, Sigorta Geliri, Ticaret ve Mali Müesseseler Geliri Toplamından oluşur.

TABLO 11

Yıllar	Toplam Ekono- mide Sermaye Stoku (Cari Fiyatlarla) milyon TL.	Çalışan Nüfus 1000 kişi	Çalışan Nüfus Başına Serma- ye Stoku (Cari Fiyatlarla) T.L.	Tekrardan Dü- zeltilmiş Gayri Sâfi Milli Har- camalar (Sabit Fiyatlarla) Milyon T.L.	654.26 TL. Çarpı Çalışan Nüfus Milyon T.L.
1950	8086.5	11437	707.05	7482.78	7482.78
1951	8880.7	11643	762.75	9384.37	7617.55
1952	10143.2	11785	860.69	11991.95	7710.45
1953	11581.7	11925	971.21	13781.29	7802.05
1954	13356.2	12063	1107.20	14875.86	7892.34
1955	15484.8	12205	1268.73	16208.27	7985.24
1956	17754.2	12366	1435.73	15621.92	8090.58
1957	20490.3	12530	1635.30	15688.94	8197.88
1958	23845.8	12693	1878.66	15934.45	8304.52
1959	28625.5	12855	2226.80	16880.83	8410.51
1960	33941.5	12989	2613.10	17309.04	8498.18
1961	39261.5	13108	2995.23	18464.02	8576.04
1962	45110.5	13224	3411.26	19464.89	8651.93
1963	51975.5	13338	3896.80	21017.02	8726.52
1964	59018.5	13450	4387.99	22490.46	8799.80
1965	66865.5	13561	4930.72	22851.28	8872.42
1966	77689.5	13682	5678.23	24532.30	8951.59
1967	90124.5	13799	6531.23	25398.51	9028.13
1968	105172.5	13914	7558.75	27080.23	9103.37
1969	122538.5	14025	8737.15	28376.31	9176.00

TABLO 12

**KENDİ HESABINA ÇALIŞANLAR DA İŞÇİ SAYILMAK ŞARTIYLA VERGİDEN ÖNCEKİ
ÜCRETLERİN GELİR İÇİNDEKİ PAYLARI (%)**

Yıllar	Madencilik (İstihraç Sanayii)	İmalât Sanayii	İnşaat Sanayii	Toptan ve Pe- rakende Ticaret	Ulaştırma
1955	0.3844	0.5775	0.2821	0.4420	0.3993
1956	0.4959	0.5483	0.3390	0.5721	0.3654
1957	0.6753	0.5133	0.3134	0.6198	0.3476
1958	0.4171	0.5283	0.3364	0.6724	0.3777
1959	0.3229	0.5470	0.3378	0.6859	0.3644
1960	0.3982	0.5703	0.3932	0.8010	0.4239
1961	0.3531	0.5680	0.4198	1.0411	0.3897
1962	0.3635	0.5438	0.3756	0.8447	0.3471
1963	0.3627	0.5147	0.3999	0.6753	0.3582
1964	0.3380	0.5269	0.3712	0.5307	0.3581
1965	0.3511	0.5800	0.4032	0.5457	0.4386

TABLO 13

**KENDİ HESABINA ÇALIŞANLAR DA İŞVEREN SAYILMAK ŞARTIYLA VERGİDEN ÖNCEKİ
ÜCRETLERİN GELİR İÇİNDEKİ PAYLARI (%)**

Yıllar	Madencilik (İstihraç Sanayii)	İmalât Sanayii	İnşaat Sanayii	Toptan ve Pe- rakende Ticaret	Ulaştırma
1955	0.3776	0.3781	0.2557	0.1484	0.2800
1956	0.4874	0.3582	0.3127	0.1827	0.2553
1957	0.6641	0.3346	0.2929	0.1877	0.2420
1958	0.4104	0.3436	0.3175	0.1927	0.2619
1959	0.3178	0.3548	0.3214	0.1854	0.2517
1960	0.3920	0.3690	0.3766	0.2034	0.2917
1961	0.3476	0.3675	0.4020	0.2644	0.2681
1962	0.3579	0.3519	0.3602	0.2145	0.2389
1963	0.3571	0.3330	0.3830	0.1715	0.2465
1964	0.3328	0.3410	0.3554	0.1348	0.2464
1965	0.3457	0.3753	0.3861	0.1386	0.3018

TABLO 14

Yıllar	Çalışan Nüfus Başına Tekrardan Düzeltilmiş Gayri Safi Milli Harcamalar (Sabit Fiyatlarla) 1000 T.L.	Çalışan Nüfus Başına Sermaye Stoku (Sabit Fiyatlarla) 1000 T.L.	Kâr Payı %	$\frac{\Delta A}{A}$	A_t	A'_t
1950	0.6543	0.7071	0.5500	0.2307	1.0000	
1951	0.8060	0.7086	0.5500	0.2746	1.2307	
1952	1.0176	0.6930	0.5500	0.0524	1.5053	
1953	1.1557	0.7980	0.5500	0.1205	1.5577	
1954	1.2332	0.7205	0.5500	0.0920	1.6782	1.0000
1955	1.3280	0.7007	0.5500	- 0.0171	1.7702	1.0920
1956	1.2633	0.6604	0.5500	- 0.0362	1.7531	1.0749
1957	1.2521	0.6913	0.5500	0.0518	1.7169	1.0387
1958	1.2554	0.6229	0.5500	0.1068	1.7687	1.0905
1959	1.3132	0.5541	0.5500	- 0.0734	1.8755	1.1973
1960	1.3326	0.6429	0.5500	- 0.0103	1.8021	1.1239
1961	1.4086	0.7216	0.5500	- 0.0005	1.7918	1.1136
1962	1.4719	0.7811	0.5500	0.0028	1.7913	1.1131
1963	1.5757	0.8772	0.5500	0.0111	1.7941	1.1159
1964	1.6722	0.9571	0.5500	- 0.0415	1.8052	1.1270
1965	1.6851	1.0428	0.5500	0.0050	1.7637	1.0855
1966	1.7930	1.1546	0.5500	- 0.0354	1.7687	1.0905
1967	1.8406	1.2845	0.5500	- 0.0076	1.7333	1.0551
1968	1.9463	1.4363	0.5500	- 0.0162	1.7257	1.0475
1969	2.0233	1.5821	0.5500		1.7095	1.0313

NOT : Gayri safi milli harcama verilerinin sabit fiyatlarla indirgenmesinde Konjonktür Dairesi Toptan Eşya Fiyatları genel indeksi, Sermaye stokunun sabit fiyatlara indirgenmesinde yatırım fiyat deflasyon indeksi kullanılmıştır.